

Sarkis Hatspanian: 28 Mayıs 1918: Olmak veya Olmamak, Sorun Bu İşte!

Posted on 28/05/2014

SARDARAPAT ZAFERİ OLMASAYDI, DÜNYA HARITASINDA ERMENİ DEVLETİ DE OLMAYACAKTI KUŞKUSUZ!

1917 Ekim'inde Rusya'da gerçekleştirilen devrim sonrası iktidara gelen Sovyet hükümetinin çağrısıyla Birinci Dünya Savaşı'nın Güney Kafkasya Cephesi'ndeki Rus askeri birlikleri buldukları yerlerden geri çekilirler. 1915'te soykırıma uğramış Ermeni ulusu için bu geri çekilme çağrısı, halkının Ermenistan'ın doğusunda kalmayı başaran az sayıda insanlarının da katledilerek, yok olmasına eşdeğerdi ve Vladimir Ilyich Lenin bu durumun Ermeniler için ne kadar yaşamsal öneme sahip olduğunu herkesten çok iyi bildiği halde, olası yeni bir soykırıma göz yumar. Aynı suçu bir yıl sonra Mustafa Kemal ile işbirliğine girerek de işleyecek ve bir soykırım ortağı olarak tarihteki yerini alacaktı.

Geri çekilen Rus ordusu içerisinde az sayıdaki Ermeni gönüllüler birliğinin ciddi bir saldırıya karşı koyamayacağını gören askeri Türk birlikleri Erzincan'da imzalanmış olan ateşkes anlaşmasını ihlal ederek, 1918 Şubat'ında Batı ve Doğu Ermenistan'ın tüm şehir ve köylerindeki halka karşı saldırıya geçerler. Erzurum ve Kars'ın işgalinin ardından 15 Mayıs 1918'de Doğu Ermenistan'ın Aleksandropol (şimdi Gümri) şehrine girerler. Burada ikiye ayrılan Türk birliklerinden Yakub Şevki Paşa komutasındaki Yerevan'a, Esad Paşa'nın başında olduğu birlik ise -bu birlik kendi içerisinde ikiye ayrılarak- birisi Karakilise (şimdi Vanadzor), diğeri (Baş) Aparan'a doğru yönelir.

Böylece şimdiki Ermenistan Cumhuriyeti'nin sınırları içerisinde varolan topraklar Türk ordularınca abluka altına alınır. Bu vahim durumda Yerevan Vilayeti Diktatörü olarak kabul edilen Aram Manukyan (1915'te Van Ermenilerinin direnişini yöneten kişidir) askeri saldırıya karşı ulusal savunma görevini gönüllü olarak üstlenerek acilen General Movses Silikyan'ı Yerevan /Sardarapat/ yönü komutanlığı, General Tovmas Nazarbekyan'ı Karakilise /Vanadzor/, Dro Drastamat Kanayan'ı da (Baş) Aparan yönü komutanlığına atar.

Sayıları 15 bine yakın düzenli Türk ordu birlikleri Mehmed Vehib, Kâzım Karabekir, Rüşdü Bey ve Zihni Bey tarafından komuta ediliyordu. Ermenilerin düzenli bir ordusu bulunmadığından Sardarapat Cephesi'ndeki görülmemiş saldırıya Tsarlık Rusya Ordusu'nun emektarı Ermeni subayların "komutasındaki" sivil halk güçleri karşı koymak durumundaydı.

Yerevan şehrini ele geçirmek amacıyla elli top destekli üç büyük piyade alayı 21 Mayıs sabahı Sardarapat yönünden saldırıya geçer. 22 Mayıs sabahı tüm dünya Ermeniliğinin ruhani merkezi kutsal Eçmiadzin Ana Kilisesi'nin çanları gün boyu hiç durmadan çalar ve böylelikle yurtsever tüm evlatlarını kalan bir avuç toprağını savunmak için direnişe çağırır. Halkın her kesiminden gönüllüler birliği oluşturulur ve 26 Mayıs'a dek süren savaşta Türk birliklerini geri püskürtürek Sardarapat'da inanılmaz bir zafere ulaşırlar. Bu mücadele esnasında cesaretleriyle en göze çarpanlar içerisinde General Daniel Bek-Pirumyan, Albay Boğos Bek-Pirumyan, Yarbay Garo Hasanpaşyan, teğmen /ileride SSCB mareşali/ Hovhannes Bağramyan, daha sonra Kilikia Ermeniliği Katolikosu olacak olan Karekin I. Hovsepyants, yazar Aksel Bakunts ve Antranik Ozanyan gibi birçok fedai ve onların komutasındaki gruplar da vardı.

Sardarapat Cephesi'nde duyulmamış bir bozguna uğrayarak, 3 bin 500'den fazla ölü bırakıp geri çekilmeye zorlanan düzenli Türk ordularına karşı zaferi kazanan ise bu askerlerin öncülüğünde "olmak veya olmamak" şiarıyla kıran kırana döğüşmüş Ermeni ve Êzidî halklarıydı.

Sardarapat Cephesi'nde en önemli direniş gösterenler içerisinde Cihangir Ağa komutasında Ermeni kardeşleriyle omuz omuza döğüşen Êzidî birliğı en göze çarpanydı. Hiçbir emir almaksızın, Türk birliklerine karşı saldırıya geçen Êzidîler bu denli cesur bir saldırıyı hiç beklemeyen Türk tarafının afallamasından yararlanan iki Ermeni birliğinin ilerlemesi sayesinde iki ateş arasında kalıp, oldukça büyük kayıp verirler. Oldum olası Ermenilerle aynı kaderi paylaşan Êzidîlerin gösterdiği cesaret ve yiğitlik sayesinde Sardarapat Cephesi'nde durum direniş birliklerinin lehine dönüştür. 8.500 Ermeni ve kardeş Êzidî halkının yaklaşık 500 yiğit evladının omuz omuza mücadelesi sonucunda, onların neredeyse iki katından da fazla sayıda olan Türk birlikleri, tarihte hiç unutamayacakları bir ders alacak ve geri çekilmek zorunda kalacaklardı. 27 Mayıs gecesi, Ermenilerle Êzidîler yakılan devasa ateş etrafında birlikte halay çekerek, omuz omuza elde edilen zaferi kutlayacaklardı.

1915 Soykırımı'ndan sonra mucizeyle hayatta kalmış Ermeni halkının tarif edilemez derecede kötü durumda olduğu bu en zor döneminde düzenli Türk ordularının saldırılarının hedefi olmasına, çoluk-çocuk, kız-kızan, genç-ihthiyar demeden tek vücut ve hep beraber direnmesi sonucu, 21-27 Mayıs 1918 arasında verdiği varoluş mücadelesi zaferle sonuçlanmasaydı eğer, kadim Ermenistan topraklarının sadece onda birinde şimdi de özgür ve bağımsızlığını koruyan (Doğı) Ermenistan Cumhuriyeti devleti olmayacaktı !

28 Mayıs 1918 günü bağımsız Ermenistan Demokratik Cumhuriyeti ilan edildi...

Eğer Sardarapat Cephesi zaferi olmasaydı, ne o dönemin Ermenistan Demokratik Cumhuriyeti, ne de onun devamı olan Sovyet Ermenistan'ı varolabilecekti vesselam !

Sardarapat, kadim Ermenistan topraklarının doğusunda bir devletin doğuşunu sağlayan ve ona doğum belgesi veren onurlu bir kavğanın sembolüdür.

"To be or not to be" ruh halinin eseri olan bu zaferin kıymetini bilen evlatlarının paha biçilmez bulduğu bu değerli varlığın, yarınlarda gelmesi arzulanan zaferlere de öncülük

edeceği kuşkusuzdur.

Sardarapat'ın çan seslerini duyanların duymayanlara, "öldü" sanılan Ermeni halkının en zor gününde bile elde ettiği bu onurlu zaferin hikâyesini bilenlerin de bilmeyenlere anlatmasını dilerim !..

Sarkis HATSPANIAN

28 Mayıs 2014

P.S.:

2015'e 1 yıl kala: 28 mayıs 1918'de kurulan Ermenistan Demokratik Cumhuriyeti'nin 96.ıncı yıldönümünü kutluyoruz. Ermeni halkının uğratıldığı soykırım esnasında düzenli Türk ordularını Sardarabat'ta bozguna uğratarak unutulmaz bir zafer kazanan Ermeni halkının ölüm-kalım mücadelesi sayesinde varedilen Ermenistan'ı sevgi ve saygıyla selamlıyoruz !

1918'de Sardarabat'ta varolduk, 1920 sonrası Sovyet Ermenistanı'yla ayağa kalktık. 1991'den beri günümüz Ermenistanı'yla varız, esaret altındaki kutsal dağımız Ararat'la, işgal altındaki Batı Ermenistan'ın kurtuluşundan sonra yarınların özgür ve birleşik Ermenistanı'yla da varolacağımızdan hiç kimsenin kuşkusu olmasın isteriz !

"Dedemle, babam burada avlanıyorlardı. Şimdi ben burada avlanıyorum ve yarın çocuklarım da burada avlanacaklar, çünkü burası benim vatanım ! Ben, sadece bana ait topraklar üzerinde özgürce yaşayabilirim !"